

5. ԳՍՐԵԳԻՆ ԼԵՒՈՆԵՍԵՑ. Գծագրութիւն եւ նկարչութիւն. առաջին մաս. Տրփ-
խիս, 1905 էջ 52,

Տարրական դպրոցների դասընթացի մէջ պատշաճաւոր տեղ
են բռնում և գծագրութիւնն ու նկարչութիւնը: Գծագրութիւնն
իրեն հիմք ծառայելով նկարչութեան՝ սովորեցնում է կանոնա-
ւոր և անկանոն գծեր քաշելու վարժութիւնը. այսպիսի վար-
ժութիւնների շնորհիւ միայն ապագայում մանկան ձեռքը կսո-
վորի ամբողջ մարմնի ձևերը նկարել: Թէպէտ վաղուց արդէն
այս առարկաներն աւանդում են մեր՝ թէ միջնակարգ և թէ
ծխական դպրոցներում, բայց և այնպէս մինչև այժմ հայոց լե-
զուով կազմուած կանոնաւոր ու մատչելի ձեռնարկներ չունէինք
գծագրութեան և նկարչութեան համար: Գէորգեան ճեմարանի
ուսուցիչ պ. Լևոնեանի կազմած ձեռնարկը լրացնում է այդ
թերին. առաջին մասը կազմուած է նպատակայարմար կերպով.
բացատրութիւնները պարզ և ամփոփ են. լեզուն կանոնաւոր
ու հասկանալի: Գրքոյկի արտաքինը նոյնպէս լաւ է, նկարները
մաքուր և որոշ:

6. Մ. Տ. ՋՈՅԹ Թ. ՔԻՐՈՍ ՎԵԼԻ (գծեր հայ-քրդական կեանքէն) երկ. տպ. Ս. Պե-
տերբուրգ 1904 թ., ր. Քիւրտ վէկ ր. հատորիկ. Արսւր:

Շուտի գրքոյկները ընթերցողի առաջ բաց են անում մեր
այժմեան հանգամանքներում համեմատաբար արդէն նսեմացած
հայի վէրքերը. մոռացուած թշուառ Տաճկահայերի խրոնիկական
վէրքերը... Հեղինակն իրեն Տաճկահայ քաջ տեղեակ է հայ-
քրդական յարաբերութիւններին և ճշտութեամբ նկարագրում
է քրդական բարքերն ու խժոժութիւնները, որոնց պատճառով
«Բալու գաւառը ժթ. դարի սկզբներին ունէր 253 գիւղ, որոն-
ցից 120-ը զուտ հայաբնակ էին: Մնացեալ 133 գիւղերում կը
բնակէին հայ և քիւրտ խառն: Այդ 253 գիւղերում բնակուող
հայերի ընդհանրութիւնն էր Բալու քաղաքի հայ բնակիչների
հետ 60—70 հազար: Իսկ քրդերին՝ մօտ 30 հազար հոգի:
Այժմ այդ գիւղերէն գոյութիւն ունին միայն 248 գիւղեր, ո-
րոնցմէ 200-ը քրդաբնակ են՝ անխառն, և միայն 48-ը հայա-
բնակ: Նոյն իսկ այդ 48 գիւղերէն մի քանիսը հայ և քիւրդ
խառն կը բնակին: Այդ գաւառում այժմեան հայերի թիւն է
ընդամենը հազիւ 17—18 հազար. մինչդեռ քրդերի թիւը 60
—65 հազարի կը յանգի...» էջ 5—6:

Ուրեմն մօտ մի դար ժամանակամիջոցի ընթացքում հա-
յաբնակ 120 գիւղից մնացել է միայն 48 գիւղ, այն էլ խառն

ազգաբնակութեամբ, իսկ հայերի թիւը 60—70 հազարից իջել է 17—18 հազարի. ահա ամենամեծ չարիքը, որ սպառնում է հայութիւնը ոչնչացնել հայերի երկրում... Հեղինակը դառնացած սրտով աւելացնում է վերոյիշեալ տողերին. «Հայ ազգաբնակութեան թուի այդ խոշորկէկ սահմանափակումը յատուկ չէ, իհարկէ, միայն Բալու գաւառին» էջ 6—7: Քրդական ցեղերը միմեանց թշնամի լինելով՝ երբեմն յարձակում են միմեանց վրայ, հալածում իրար և միեւնոյն ժամանակ թալանում ու աւերում են հայաբնակ գիւղերը՝ խրախուսուելով տաճիկ կառավարութեան պաշտօնեաներից: Ըստ Շւոտի աւելի կատաղի հայակեր են լինում քրդացած հայերը: Արամն» իբրև նոր գաղափարների տէր երիտասարդ փորձում է շեղուել աւանդական երկչոտ քաղաքականութիւնից և իւր անձնական քաջութեամբ քրդերի համակրութեան է արժանանում, բայց հետևանքն այն է լինում, որ ամբողջ գիւղը քարուքանդ է լինում և գիւղացին «կանիծէր Արամին»...: ԲՐԻՉ

Մատենագրական նորութիւններ

1. Իտալիայի Ֆլորէնցիա քաղաքում երկրորդ տպագրութեամբ լոյս տեսաւ Անատոլիօ Լատինօի մի հոյակապ և պատկերազարդ աշխատութիւն «Gli Armeni e zeitun» վերնագրով, որի մէջ մանրամասնաբար առաջ են բերուած Զէյթունի տեղեկագիրը և ժողովրդագրական ու պատմական ընդարձակ տեղեկութիւններ: Հեղինակը մի զանի տարիներ ապրել է Կիլիկիայում, ալանատես է եղել տեղական անցքերին և բոլոր նիւթերը անձամբ ժողովել:

2. Դր. Բագրատ Խալաթեանցը, որ առաջ Բերլինում, իսկ այժմ Հայդլեբերգ քաղաքում Հայ լեզուի դասաւանդութեան պաշտօնն ունի, նորերս հրատարակել է Neue heidelberg. Iahresbücher XIV հրատարակութեան մէջ իւր մի աշխատութիւնը Die armenische Literatur des 19 Jahrhunderts, որ արտատպել է և առանձին գրքոյկով, այս աշխատութեան մէջ հեղինակը մի աւանդակ է ձգել XIX դարու հայ գրականութեան վերայ առհասարակ:

3. Հունգարիայի Սամոշվար քաղաքում լոյս է տեսել Հունգարերէն մի բրօշիւր «Az Örmény kereszt— Հայերէն խաչ— վերնագրով Ierza Gyula-ի աշխատութեամբ: Հեղինակը ունի նոյն լեզուով և մի քանի ուրիշ աշխատութիւններ հրատարա-